

a. lat. a. ~~485~~^m—

978

Merobaudes

Auct. lat. vet.

Flav. Merobaudes.
c. a. 436.

FL. MEROBAUDIS
CARMINUM ORATIONISQUE

RELIQUIÆ

EX MEMBRANIS SANGALLENSIBUS

EDITÆ A

B. G. NIEBUHRIO C. F.

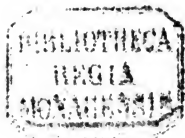

SANGALLI, 1823.

Ex officina WEGELINI ET RÄTZERI.

Prostantque apud eosdem.

10 D

**Bayerische
Staatsbibliothek
München**

VIRIS CLARISSIMIS ET REVERENDISSIMIS

DOMNO

JOHANNI NEPOMUCENO HAUNTINGER

SUPREMO BIBLIOTHECÆ SANGALLENSIS PRÆFECTO,

ET

DOMNO

ILDEPHONSO AB ARX

REGENTI SEMINARI

NIEBUHRIUS S. D.

PETI a vobis, viri clarissimi, ut mihi liceret
nominibus vestris inscripta edere quæ in biblio-
theca, quam ita custoditis ut, quoties ab
eruditis fructus aliquis insignis inde percipiatur,

id vobis gratissimum eveniat, vobis indicantibus, legi exscripsique : non quod ignorarem quam sint ista exigua, ornatuque, quem ab accurata commentatione accipere potuissent, orbata : sed grati animi testificationem, singularisque observantiæ pignus, qua vobis obstrictus sum, publice exstare cupiebam. Itaque pro eo quoque vobis gratias ago quod hoc a vobis impetrari sivistis. Valete, viri clarissimi, amicique discedentis estote memores.

Scribeb. Sangalli, pr. Id. Iulias 1823.

INTER codices bibliothecæ Sangallensis plures exstare rescriptos quærenti mihi ARXIUS, v. cl., indicavit; ac mox omnes collectos ad inspiciendum obtulit. Etenim iam dudum, accurate examinatis singulis codicibus, sicubi aliquid huius generis conspiceret, non solum id non inobservatum neglexerat; verum etiam, adhibito medicamento efficacissimo, quid olim scriptum fuisset, investigaverat: itaque probe cognoverat, mihi quæ indicavit, in reliquis quidem codicibus aut librorum sacrorum, aut sanctorum patrum paginas deletas haberi: unum esse in quo carminis latini reliquiæ appareant: inter has, ubi litterarum ductus minus evanuerint, aliquot se legisse versus, quos neque memoria sibi in poetarum, quos classicos vocamus, libris indicaverit, neque quærendo invenerit: ceterum se, propter debilitatam oculorum aciem, ab accuratiore inquisitione abstinere debuisse: eam se cupere ab aliquo institui, cui et visus firmior, et usus tractandarum deletitiarum membranarum sit.

Igitur non concedente solum, sed hortante atque plaudente egregio viro, opus aggressus sum; rem plane ut ipse mihi indicaverat inveni: ea scilicet quæ his pagellis continentur inedita esse: legique, ut in hoc negotio evenire solet, modo sine ullo labore, modo enixa oculorum animique contentione vix assecutus evanidos litterarum ductus, erasis funditus

quæ abluendo deleri non potuerant. Verum de codicum rescriptorum ratione, de qua sæpe atque cum cura traditum est, plura dicere nihil attinet.

Paucis igitur quæ de membranis, quibus hæc fragmenta continentur, dicenda sunt, absolvam. Octo folia sunt : quorum duo paria ad octavum discerpti libri quaternionem pertinent, primum scilicet atque sive secundum sive tertium eisdem par: de duobus reliquis ne hoc quidem liquido asserere ausim ea ad unum eundemque quaternionem pertinere. Cuncta folia, ut ad eundem modulum cum ceteris, quæ ad conficiendum novum codicem librarius congesserat, redigerentur, aut a superiore aut ab inferiore ora, resectis aliquot versibus, quorum numerus determinari nequit, deminutionem passa sunt : ne quoad latitudinem quidem illæsa remanserunt : abscissa utriusque folii ora cum extremis versuum litteris in uno pari; in reliquis tribus, mutata ad angustiores modulum plicatura, alterum folium intonsum remansit, alterius paulo plus quadrante resectum fuit. Membrana tenerrima est : litteræ ex earum genere sunt quas vulgo unciales vocant, iis similes quibus Gaii institutiones scriptæ sunt : ita decoræ, ut nihil possit videri elegantius : iam vero, ut hic codex mox post editum ab auctore opus scriptus fuerit, anno 450 antiquior non foret.

Auctoris nomen, si olim in superiore paginarum ora inscriptum extabat, abscissum simul cum illa periit. Ac primo quidem de eo quæri potest, sintne ab uno scriptore profecta universa hæc fragmenta, sive a diversis : nam inscriptus titulus carmini V. *Epîi Paeto*, auctoris nomen loqui videtur : neque deerunt fortasse qui Ridoarium aut Ridoarem carminis III. auctorem credent. Verum ante quam in hanc disputationem ingrediar, de panegyrica oratione

dispiciendum est, cuius auctorem, nisi omnia fallunt, singularis quædam fortuna plane commonstrat. Etenim in eius fragmento II., orator, *Romam cum principe, se, pro laudibus Aëtii, victuro aere formasse*, ait : scilicet, id quod nulli dubium videri potest, statua ex aere in foro Ulpio posita. Iam vero, ante hos X annos, egestis ex huius fori area ruderibus, inventa est basis statuae Flavio Merobaudi cum luculento titulo positæ, quam cl. Fea, strenuissimus antiquitatis explorator, evulgavit, eruditeque illustravit. Integram apponam, quoniam libellum, quo exhibetur, paucis in Germania visum esse arbitror :

Fl. Merobaudi VS com. sc. — Fl. Merobaudi, æque forti et docto viro, tam facere laudanda quam aliorum facta laudare præcipuo : castrensi experientia claro ; facundia vel otiosorum studia supergresso : cui a crepundiis par virtutis et eloquentiæ cura, ingenium, ita fortitudini ut doctrinæ natum, stilo et gladio pariter exercuit. Nec in umbra, vel latebris mentis vigorem scholari tantum otio torpere passus, inter arma litteris militabat, et in Alpibus acuebat eloquium. Ideo illi cessit in præmium non verbena vilis, nec otiosa hederæ, honor capitis Heliconius, sed imago aere formata, quo rari exempli viros, seu in castris probatos, seu optimos vatum, antiquitas honorabat. Quod huic quoque cum augustissimis Roma principibus, Theodosio et Placido Valentiniano, rerum dominis, in foro Ulpio detulerunt : remunerantes in viro antiquæ nobilitatis, novæ gloriæ, vel industriam militarem, vel carmen, cuius præconio gloria triumphali crevit imperio. — Dedicata III. Kal. Aug. Cons. DD. NN. Theodosio XV et Valentiniano IIII.

Quid igitur? nonne hic et in panegyrico ita plane gemina legimus, ut appareat ex hac inscriptione, publico honoris monumento, laudes suas transtulisse oratorem? Hic legimus, *imaginem ære formatam in præmium cessisse Merobaudi; illic, victuro ære formatum oratorem : hic, Romam cum principibus; illic, Romam cum principe, hunc honorem detulisse : hic,*

eius præconio gloriam triumphali crevisse imperio; illic, pro laudibus Aëtii statuam decretam esse. Hæc dedicata fuit anno 435: panegyricum circa idem tempus dictum esse, cuivis apparet.

Denique, quis tandem sibi persuadebit, eodem tempore, ævoque litterarum minime ferace, duos floruisse viros qui tanta facundiæ laude excellerent ut utrique, pro eodem ingenii fructu, idem honos haberetur: quem minime vulgatum fuisse, omnia persuadent?

Itaque de oratione quidem Merobaudi vindicanda, nisi quis omnino coniecturas ab his studiis pellit, quæ sine earum ope sæpe progredi nequeunt, vix quemquam dubitaturum esse arbitror. Neque de carminibus controversia foret, nisi carminis V titulus, qui habet *Epii Paeto*, hæsitacionem moveret: tum, quod in eodem hoc longiore carmine gentilem hominem, patriæ religionis excidium deplorantem, audimus; in genethliaco autem, neque minus in elegis de Valentiniano Imp., de baptismo ea leguntur quæ Christianum auctorem prodere videantur. Atque hæc profecto satis gravia sunt argumenta: non tamen iis impediatur quo minus contrariam sententiam teneam, omniaque carmina eidem, qui orationis est, auctori adscribam: quod quidem de minoribus ipsa paginarum connectio suadet. Equidem titulum panegyrici carminis, præsertim libris destitutus, expedire nequeo; sed unum omnium carminum auctorem sermo inprimis indicat: ut, præ aliis, vocabulum *primævus*, insolita significacione positum, tam in IV (v. 23.) quam in V (v. 136.) occurrit. Neque illis impediatur quæ de christianæ religionis mysteriis pie canere videtur. Meminerimus modo, sæculis V et VI, gentiles, sub pœnaliū legum severitate priscam fidem vix timide profitentes, perpaucis furiosis exceptis qui odio suo usque ad capitis periculum indulgerent, ita caute de rebus nostræ religionis

loqui, ut, quid vere senserint, ægre dignoscatur : atque id eo usque ut dubitatum sit cuius religionis fuerit Procopius. Tum vero etiam magis hoc evenire necesse erat, quoties regnantibus Dominis, christianam religionem cum magno ardore amplexis, legenda scriberent : unde factum est ut Procopius in libellis de ædificiis Iustiniani sermonem christiani hominis plane effingat. Imo vel illud dicere ausim, attente lecta quæ poëta noster de baptismatis sacramento canit, quamquam pia quadam elegantia auribus sese commendantia, parum orthodoxa videri; ac multo magis eiusmodi ut a christiano homine, religionis dogmata accurate edocto, vix proficisci potuissent. Nam, qui (Carm. IV. v. 26.) *Deum, arcana laticum receptum unda, crimina pellere, ait, consubstantiationem aliquam Divinæ essentiae cum aqua in sacro lavacro adhibita sibi fingit : id quod vix in christianum; sed facile in ethnicum cadit, initia secretarum religionum sectantem. Neque enim ignotum est exstitisse inter paganos qui religionem christianam quasi Isiaca aut Mithriaca sacra initiorum ritu adsciscerent, ac præcipue baptismam, oleique sacri in morbis unctionem requirerent, id quod haud gravate a nonnullis hæreticorum sectis adipiscébantur; quos impie, sicut illi superstitione, sacra miscuisse, pridem cognitum erat, ac præcipue e telesmate constat, Romæ, ante biennium, invento.*

De pretio anecdotorum editorem dicere, periculosum est; neque magnopere metuo ne, vel silente me, Merobaudes meus contemnendus poëta videri possit. Multa profecto his carminibus insunt fortiter cogitata, plurima eleganter dicta : nunquam ineptit : raro, id quod ævi vitium est, tumet. Equidem non diffiteor eupere me, eum aliorum quoque iudicio Claudiano, cui ætati proximus est, poëtica quoque laude vix

inferiorem censi. Scilicet, quod inscriptionis elogium præclare prædicat, ingenium armis pariter ac stilo exercuerat; plus in castris quam in scholarum otio versatus. In universum autem hoc tenendum est, illo sæculo quo orbis Romanus concidebat, longe plura amplioraque ingenia viguisse quam iis quæ proxime præcesserant: summum enim discrimen, quo urgente uniuscuiusque privati hominis salus a rei publicæ salute pendebat, animos ex diutino torpore excitatos graviorum rerum cogitationibus implebat: viros autem magnos, in mediis periculis discriminibusque natos et factos, inter antiquarum virtutum ruinas eminentes, et quorum immensis laboribus reliquæ imperii sustinebantur, sincere et ex animo prædicabant, admirabanturque. Quippe Traiani ævo neque clades acceptæ, neque victoriæ adeptæ, condicionem Italarum mutabant: verum a virtute et felicitate Aëtii, eiusque prudentia, pendebat utrum Romæ et in Italia secure viveretur, an barbarorum sævitia usque in remotissimos angulos grassaretur. Huius ævi, in quo armorum gloria Aëtius ipse, Bonifacius, Sebastianus, pauloque iunior Maiorianus florebat, viri, vix ulli priorum sæculorum duci secundi: quod Claudianum, paulo ante extinctum, quodammodo sibi tribuere poterat, viderat autem D. Augustinum: huius, inquam, ævi, nullum supererat ingenii monumentum; atque ipsa ingentia Aëtii facta, præter brevissimam in chronicis mentionem, memoriæ hominum fere erepta fuerunt: itaque singularis horum fragmentorum dos est, quod et ad rerum gestarum notitiam nonnihil conferunt, et ævum ipsum, qualesque illo tempore fuerint litteræ, ante oculos sistunt.

Supplementa mutilatorum versuum, quorum confectio præcipuum editoris munus foret, propterea minus plene

feci, quia maturatam editionem antequam hinc discederem prodire cupiebam. Itaque ea fere posui tantum quæ sponte se offerrent : omnia ita invenire ut sibi ipse, nisi nimium suis delectatus, satis placeat, neminem posse arbitror; ampliora facile suppeditarènt eruditiores, uberioresque et faciliore ingenio præditi: etenim vel ego, nisi temporis angustiis circumventus, atque domi in bibliotheca mea collocatus, plura dare potuissem.

Restat ut paucis de codice dicam ad quem conficiendum Merobaudis reliquæ adhibitæ fuerunt. Numero 908 designatus, sæculo nono scriptus, vocabularium continet, ineditum quidem, sed parvi pretii : satis spissus, præter pauca folia, totus rescriptus est, adhibitis diversissimorum librorum partibus. Inter has, cum iis quas hic edo, facile eminent folia quæ antiquissimæ liturgiæ partes exhibent : de quarum editione, quatenus legi poterunt, exorari se passurum esse *ANXIAM* magnopere spero. Agnovi præterea aliquot paginas quæ ad mulomedicinam pertinent : has ego neglexi; medicis tamen indicare placet, a quibus codices qui de medicina agunt complures, eosque valde antiquos, in hac bibliotheca servatos, accurate tractari vellem: facile enim invenirent quæ inedita sint, et ad historiam artis utilia forent. Nemo autem, credo, reprehendet quod nugas spreverim quæ non paucas eiusdem codicis paginas implent, de divinatione ex somniis ut videtur. Reliqua ad epistolas Paulinas, sanctique alicuius patris librum mihi ignotum pertinent.

CARMEN I.

* * *

Incumbit foribus pictae Concordia mensae,

Purpureique sacer sexus uterque laris;
Aeternas ubi festa dapes conuiuia gestant,

Purpureisque nitent regia fulcra toris.

Ipse micans tecti medium cum coniuge princeps

5

Lucida *ceu* summi possidet astra poli.

Terrarum ueneranda salus : pro praeside nostro

Amissas subito flet nouus exul opes.

Cui natura dedit, uictoria reddidit orbem,

Claraque longinquos praebuit aula toros.

10

Hic, ubi sacra parens placidi petit oscula nati

Castalium credas cum genetrice Deum :

Cum soror adsistit, nitidæ candentia Lunae

Sidera fraterna luce micare putes :

Hoc carmen de Placido Valentiniano Augusto accipio, cuius nomen (v. 11) verbis *placidi nati* innui, satis probabile videtur : atque in quem apte conveniunt quæ in quinto disticho leguntur : *victoria* scilicet de Iohanne tyranno imperium avitum reddiderat puero : et *aula* Constantinopolitana nuptias Eudoxiae præbuerat.

Neque de privato, licet potentia Augustum ipsum excederet, idque a cunctis agnosceretur, aut *principis* nomen adhibitum, aut *regia fulcra*, *purpureumque larem* dicta fuisse, crediderim. Mater (v. 11) Galla Placidia est : soror (v. 13) Honoria : coniux (v. 15) Eudoxia, Theodosii filia. *Subolem* (v. 19) de Eudoxia acci-

- 15 Si coniux aderit, dicas Nereia Peli
 Aemonio Thetidos foedera iuncta toro.
 Hac etiam de prole licet sperare nepotem
 Cui Larisa suum conferat una uirum.
 En noua iam suboles, quae uix modo missa sub *auras*
 20 Mystica iam tenero pectore sacra gerit.
 Uagitu confessa Deum sentire putares
 Mollia sic tremulo mouerat ora sono.
 O felix! uno geminam cui tempore uitam || 981 d

* * *

CARMEN II.

* * *

....a uir et pulchram Domini sortita iuuentam.
 Ipsaque primaeuo lumine tecta nitent :
 Quae Foebi flammata rotis et principis ostro
 Aetheris ac terrae sidera mixta tenent.

pere licet, Valentiniani filia maiore : sed cur *nepotem* sperat poeta, non *filium*? Theodosium igitur unice respiciebat? v. 1. pr.m. *Concordiae*. v. 15. pr.m. omiserat *dicat*; ac in fine versus æque prave addiderat *aemonio*. v. 16. Cod. *Tethidos*. v. 21. pr.m. *uagitum*. Monere vix opus est, quæ initio aut fine versus inclinatis litteris scribuntur, mea pro abscissis supplementa esse : singulas in mediis versibus litteras, pro exesis. — De initia-

tionem puellulæ regiae per sacrum fontem facta sermonem esse, cuius apparet — eodem modo quo Carmine IV. de infante Aëtii : — de eo ambigi potest quænam intelligenda sint, mystica sacra. v. 20. : Abscissa superiore paginæ parte quot versus interciderint nulla inueniri potest conjectura : sed in hac lacuna absoluto carmine quod præcedit, alterum ab eo diuersum incepisse, propterea haud dubitanter statuo quod alias bis

Marmoreos rigat unda lacus, fictasque metallis 5
Cornigeras rapido proluit amne feras :
Turbaque festinis onerat crystalla fluentis ;
Gemma uehit laticem quae fuit ante latex.
Culmina celsa tenet socia cum coniuge princeps,
Cuius sacra petit pignora mundus ouans. 10
Mira fides ! optare licet, qui sceptras capessant :
Nec numerum regum poscere uota timent.
Sic dominos secura sui de stemmate regni
Continuat proprios dum creat aula nouos.

CARMEN III.

Ridiari . uiri inl t .

Explicat aestiuas ramis errantibus umbras
Frigoris arcani silua referta gelu.
Nec commune sibi tempus permittit et anno,
Priuatamque hiemem frondea tecta tenent.
..cer tonsa comas Spartani marmoris instar 5
Porrigit excisum buxus amoena latus :
Quam nec Achaemeniae possent penetrare sagittae || 281 d

eadem dixisset non absurdus poë-
 ta. *Cornigeras pecudes* (II. v. 6.)
 sunt cervi ex auro facti, quo-
 rum mentio apud Anastasium
 in baptisterii descriptione occur-
 rit : nisi tamen de museo opere
 intelligere placet, in imo lacu
 marmoreo. *Aula* quæ novos *do-*
minos crearet, Theodosii iunioris
 Augusti est, per quem Valenti-
 nianus in Occidente regnabat.

Ad CARMEN III. Tituli, minio
 scripti, vix tenuia apparent vesti-
 gia : neque an *Ridiaris* scriptum
 fuerit satis video. Quartum voca-
 bulum fallacibus litterarum um-
 bris conficitur, scilicet. *usti* aut
uoti, in quo nomen villæ Ridiarii
 aut Ridiaris latere puto, cuius
 imaginem poëta descripserat :
 qualia sunt et argumenta et tituli
 carminum Statii et Claudiani. Hoc

..Marti iunxit amica Uenus

CARMEN IV.

- Annus panditur ecce iam secundus,
 Et festum puero diem reducit,
 Quo uitalibus inchoatus auris
 Infusi bibit aetheris uigorem.
- 5 Omnes nunc Latiae fauete Musae,
 Omnes nunc Latiae uirete siluae:
 Uernent limina, laureisque sertis
 Inserpant hederæ uagante nexu:
 Exultet placido tumore Tybris,
- 10 Et nulla rutilus, nec asper, unda
 Hibernis uada molliat serenis:
 Laxet pectora bellicosa ductor
 Et dignus rude, lacteamque prolem
 Nodosis ferus ambiat lacertis.
- 15 Adsit cum socio parente coniunx;
 Coniunx, non leuibus canenda musis;
 Heroum suboles, propago regum;
 Cuius gloria feminam superstat:

certe mihi probabilius videtur, quam ex oblitterati vocabuli ductibus *aestas* exsculpere, ut Ridarius poematis auctor sit. v. 5. cer legere quidem mihi videor, verumtamen dubitans.

Ad *hemistichium*. Hic et alibi, resecta per obliquum membrana, pars versus omnino periit: qua-

rum aliquid conspicitur, nonnisi dimidiata supersunt litteræ.

Ad *CARMEN IV.* Filius Aëtii, cui hoc genethliacon dictum est, si tamen ultra infantiam vixit, Gaudentius fuerit, avi nomine dictus; quem, vivo patre principalibus nuptiis destinatum, Geisericus, direpta urbe, in Africam abdu-

Quae non, ut Thetis, anxium pauorem
 Secretis Stygos abluit sub undis,
 Et natum trepidis anhela curis
 Contra fata Deum, metusque leti ||

20

* * *

Primaevos pueri recentis artus
 Plenis numine fontibus rigavit :
 Qua puri Deus arbiter lauacri,
 Arcana laticum receptus unda,
 Pellit crimina, nec sinit fuisse ;
 Et uitam nouat, obruitque poenam.
 His te primitiis, puer, sacratum
 Excepit gremio micante Roma :
 Et nudi lateris recincta uestem ,
 Quae bellis procul omnibus patebat ,
 Nutricem tibi praebuit papillam.
 Felix distulit, adtulitque partum
 Lucinae mora : praestitit morari
 Ut spebus timidis diu negatus,
 Et ciuis dominae futurus urbi ,
 Natalem tibi regiam Quirini
 Et primas Latii domos uideres :
 Proles Martia, Martios penates.
 Hoc iam clarior inclyto parente,

25

30

35

40

xit. Quippe Carpilio haud paulo
 maior natu fuit, qui legatione ad
 Attilam functus est. v. 17. pr. m.
rerum. — Renatus Frigeridus ,
 apud Gregorium Turonensem
 II. 8. Aëtium Carpilionis generum
 fuisse tradit : qui Carpilio quis
 tandem fuerit, equidem plane

ignoro. Virum qui inter barbaros
 educatus, maxima cum iis familia-
 ritate usus est, secundis nuptiis
 barbaram uxorem duxisse, facile
 credi potest : ac de barbara ori-
 gine intelligendum esse, quod
 eius uxor *regum propago* di-
 citur. — Ad v. 42. Renatus Frige-

Quod uix puberibus pater sub annis,
 Obiectus Geticis puer cateruis,
 Bellorum mora, foederum sequester,
 45 Intentas Latio faces remouit,
 Ac mundi pretium fuit pauentis || 181 d

* * *

ORATIONIS DE LAUDIBUS AËTII PATRICII,
 FRAGMENTUM I.

* * *

..... una tua p... us quam aña..... | nihil
 quod cupias latere deprehendi *potest* : de|nique
 omnia agis ut qui scias in conspectu et iudi|cio
 5 omnium esse quod gesseris. | Lateant ergo hii quos
 deprehendi pudet : *etenim* | bonae conuersationis
 est nimis petere *conspec*|tum. Et tamen mali frustra
 arbitros *fugiunt*. | Quid enim eis prodest non habere
conscios, cum | habent conscientiam? Ueniant sane
 10 ad te quos uo|lunt arbitri, quam uolunt seueri
 iudices *morum* | adque uirtutum : nec tantum Ca-
 tones nostri, sed pe|regrina Lacedaemoniorum et
 Atheniensium | nomina : nullum profecto tempus,

ridus ap. Gregorium Turon. l. c. *Aëtius* — a puero Praetorianus, tribus annis Alarici obses, dehinc Chunorum. cf. infra carmen V. v. 127. seqq. — pr. m. *hic*.

Ad ORATIONIS FRAGM. I. v. 1. Huius quoque versus litteræ, quæ non omnino abscissæ sunt, vix dimidiatæ exstant, atque ægre diuinantur. v. 6. Agnoscimus

latinitatem eius sæculi. — v. 13. Cod. eodem vitio quod in codice romano de re publica regnat : *Lacaedemoniorum*. v. 15. ubi *cubile* scripsi, librarius *civile* scripsisse videtur : (ultima littera e resec-tarum numero est:) deinde *i* ex-punctum, *b* superscriptum fuit. — Quum tota pagina admodum ægre legatur, tum vero multo

nullum diem, | nullam denique horam in actibus
 tuis quam non admi|rentur inuenient. Tibi enim 15
 cubile caua ru|pes, aut tenue uelamen in caespite;
 nox insomnis, | dies in laboribus; iniuria iam pro
 uoluntate; lorica | non tam munimen quam uesti-
 mentum; coena | non adparatus sed conuersatio;
 postremo..... | qui aliis procinctus, tibi usus est. 20
 Nec inmerito te ita communem alacritate.. la|bori
 labori ac potestati natura formauit..... | ore
 ciiumgra. uares la. oran. ra..... | proximitas tua
 i.. uelocitatem tuam..... || 261 d

* * *

.....a tentorio.. ac quamq..... |tento-
 rium ducit. Tunc si quid a bellis | uacat, aut situs
 urbium, aut angustias montium, | aut plana cam-
 porum, aut fluminum transitus, aut | itinerum spa- 3
 tia metiris, atque ibi quis pediti, quis | equiti accom-
 modatior locus, quis excursui | aptior, quis receptui
 tutior, quis stationi uberi|or, exploras. Ita ad bel-
 lum proficit etiam ipsa in|termissio bellorum. Iam
 uero, praeter Mar|tios labores, cuius tanta in con- 10
 siliis alacritas, in | iudiciis seueritas, in conloquiis
 mansuetu|do,uae qualitas, in ira breuitas, in
 amore|diuturnitas? O fortunatissimum orationis|meae
 tempus! uera me dicere omnes fatentur |r 15

maxime infimiversus : membrana, quæ tenuissima est, vi atramenti a posteriore parte exesa, quum in illa pagina ubi versamur scal- pro attrita sit: ita ut quot ab al-	tera parte litterarum ductus, to- tidem hic appareant foramina. Ex his v. 22. monstri aliquid con- tinere videtur: in v. 23. aliquot litteræ ex his quas indicavi, in-
---	--

hactenus me de actibus tuis aliquanta | et
 quidem multum dicturo obest igno|rantia. Debet
 nosse quem loquitur : nec sola | illa de uiris fortibus
 praedicanda sunt quae pu|blica fama denuntiat.
 20 Nam et cum uictoria per|....., tum designatur
 hoc nomine quidquid | contulerit fauens fortuna bel-
 lorum : non tamen | monumentum implet animos ut
 si ipsa itinera | atque agmina, et imago certaminum,
 et uulnera, | et proelia, et hostili caede puluis cruen-
 tatus || p. 195.

FRAGMENTUM II.

* * *

lentem in collegium togae Senatus adsciuit. | Pro his
 me laudibus tuis Roma cum principe uic|turo aere
 formauit : pro his denique nuper ad ho|noris maximi
 5 nomen ille nascenti soli proxi|mus Imperator euexit.
 Intellexit enim qua fide eius prae|sentis gesta memo-
 rarem, qui de absentis|meritis non tacerem. Iam
 considera, ductor|inuicte, quanta tibi haec agenti
 praemia debe|antur, pro quibus mihi tanta sunt
 10 conlata refe|renti. Tibi quidem nullum commune
 praemi|um, nec par ceteris honor, aut laus aliqua
 usita|ta referenda est. Habes tamen praemiaticem |

certa sunt. — v. 4. plana camporum ab huius aevi latinitate abhor-
 rere non credo. — v. 11. pr. m. salubritas. v. 22. pr. m. impleat. De
 arcu triumphali sermo esse vide-
 tur. — FRAGM. II. p. 1. v. 1. Collegium
 togae de Senatu intelligo, ut togae
 usus, iam diu ante ex vita com-

muni abolitus, in curia retentus
 fuerit. v. 2. seqq. Vide quae in
 praefatione de hoc loco dixi. —
 v. 3. honor maximus certe consu-
 latus est, verum eius nomen non
 de fascibus, sed de codicillis con-
 sulatus interpretor. Ac profecto
 neque Merochaudis huius, neque

conscientiam tuam. Etenim recte factorum | summus
 fructus est fecisse : nec ullum uirtu|tum pretium
 dignum ipsis extra ipsas est. Ergo | uel ego, uel alii 15
 qui in hac dicendi professione | sunt, quotiens de
 actibus tuis aliqua disserimus, | aut ingenia nostra
 exercemus, aut uota ceterorum : | tu tibi inniteris, ad
 te respicis, nec ullum quod | imitari uelis exemplar 20
 extra te quaeris : et ta|men nulla regio, nullus locus,
 nulla denique lin|gua laudibus tuis uacua est. Eun-
 tes in Thraciam triumphum qui consiliis tuis intra
 Hispaniam || p 161 d

* * *

qui aestimator es quam enormis ubique et quam|
 insueta gratulatio sit cum aliquis index de ac|tibus
 tuis secunda loquitur. Praeter id enim quod | in te
 mundi amor consonat, quem probasti, tum | in succes- 5
 sibus tuis ueritas ipsa delectat : nemo | enim de fama
 dubitat, quotiens uicisse te nuntiat. | Delatus ego in
 augusti litoris sinum, qua Salonas usque | per an-
 fractus terrae pronum pelagus | inlabitur, nactus
 sum quendam qui se tuis re|centibus gestis inter- 10
 fuisse memoraret. | Gothorum, inquit, manus uni-
 uersa cum | rege exierat Romana populatum. Hoc
 ut dux comperit — | Iam non expectaui ut diceret:

alius cui hæc oratio tribui posse
 videatur nomen in illius ævi fastis
 signatum est. — v. 4. Imperator
 Orientis. — v. 5. intellexit ab emen-
 datore additum fuit. — v. 8. post
 tibi pr. m. a scripserat. — v. 10.
 pr. m. premia. — v. 20. pr. m. estra.

— v. 23. Quis iste triumphus fuerit
 non expedit : vix enim de Walliæ
 bello Vandalico intelligere licet,
 cuius eventus rei publicæ exitio-
 sus fuit. p. II. v. 1. pr. m. enormes.
 — v. 7. 8. verba : qua Sal. usq. p.
 anf. ter. pr. omitta a librario, ab

progressus est, ma|num contulit : neque enim haec
 15 a te acta dubitabam. | Quaesiui statim, ubi? qua-
 liter? quantosue fudis|ses? Tunc ille : ad montem,
 inquit, quem Colubra|rium quasi praescia uocauit
 antiquitas ; in eo | enim nunc rei publicae uenena
 prostrata sunt maxima ; | hostium partem improui-
 20 sus, ut solet, neci dedit : | fusisque peditum copiis,
 quae plurimae erant, ipse | palantes turmas perse-
 cutus, stantes robore, | fugientes alacritate, con-
 pressit. Nec multo | post rex ipse cum reliquis copiis
 suis adfuit, | defixusque horrore subito calcata prope
 cadauera ||

o 761 d

VIII

si hic litterae excusandae sunt.

p. 183.

CARMEN V.

EPII . PAETO

Danuui cum pace redit, Tanainque furore
 Exiit, et nigro candentes aethere terras
 Marte suo caruisse iubet. Dedit otia ferro
 Caucasus, et saeui condemnant proelia reges.
 5 Addidit hiberni famulantia foedera Rhenus
 Orbis, et Hesperiiis flecti contentus habenis
 Gaudet ab alterna Thybrin sibi crescere ripa.

emendatore ita inserta sunt, ut
 versus, quem 8 numeravi, inde
 oriretur. Idem emendator *pela-*
gus addidit quod iam a pr. m.
 exstabat : hoc autem, ne bis com-

pareret, linea transfixit. — v. 24.
 pr. m. *subicalcata*.

Ad CARMEN V. v. 4. Cod. *seui*.
 — v. 7. Fateor me huius versus
 sensum non assequi. Ceterum de

Lustrat Aremoricos iam mitior incola saltus;
 Perdidit et mores tellus, adsuetaque saevo
 Crimine quaesitas siluis celare rapinas, 10
 Discit inexpertis Cererem committere campis :
 Caesareoque diu manus obluctata labori
 Sustinet acceptas nostro sub consule leges :
 Et quamvis Geticis sulcum confundat aratris ,
 Barbara uicinae refugit consortia gentis. 15
 Hinc quoque, Tyrrhenis qua fluctibus ima resultat
 Gallia, et aërii conscendens ardua montis
 Limite nimboso terras perstringit Hiberas,
 Nil nostri iam iuris erat. Sed belliger ultor
 Captium reseravit iter, clausasque recepit 20
 Expulso praedone uias, populosque relictis
 Urbibus, et sociis confinia reddidit aruis.
 Undique iam Scythicis erepta furoribus hostem ||

* * *

Insector Libyes, quamvis, fatalibus armis p. 184.
 Ausus Elissaci solium rescindere regni, 25
 Milibus Arctois Tyrias compleuerat arces,
 Nunc hostem exutus pactis proprioribus arsit
 Romanam uincire fidem, Latiosque parentes

Rheno subacto non est poëtae
 mendacium; constat enim Fran-
 cos ad Rhenum ab Aëtio ad obse-
 quium redactos, Burgundiones-
 que subactos fuisse. — v. 12. Divi
 Iulii bellis adversus Venetos, ce-
 terosque Aremoricos. v. 13. cf.
 ad v. 36. — v. 14. Igitur aut Are-
 morica ultra Ligerim, aut Gotho-
 rum regnum usque ad hunc flu-

vium porrigebatur. — v. 20. Nar-
 bone ex obsidione erepto. — v. 24.
 Pax cum Geiserico bis inita est: an-
 nis scilicet 435 et 442: prior hic in-
 telligi nequit propter mentionem
 Carthaginis captæ, qua urbe Van-
 dalorum perfidia anno demum 439
 potita est. — Romanas nuptias de
 quibus v. 27. seqq. sermo est, Eu-
 doxiæ, puellæ Augustæ, esse sus-

- Adnumerare sibi, sociamque intexere prolem.
- 30 Sic tranquilla togae recipit dum praemia ductor,
Pacatamque iubet lituos nescire curulem,
Ipsa triumphales habitus mirantia passim
Bella dedere locum. Scythici iuuat axe subacto
Cardinis, arcanis lustrare securibus urbem.
- 35 Ipse pater Mauors, Latii fatalis origo,
Festa ducis socii trucibus non inedit armis.
Tela Dei, currusque silent; uacuique iugales
Pabula Rifaeis retegunt abstrusa pruinis.
Exarmat Bellona comas, galeamque remittens
- 40 Puluereum glauca crinem praecingit oliua,
Cristatamque docet foliis mansuescere frontem.
Hanc tot bella tibi requiem, Romane, dederunt.
Pax armis accita uenit. Uictoria semper
Ductoris sociam traxit praelata curulem.
- 45 Post lauros rediere togae, meritumque secuti
Alta triumphorum relegunt uestigia fasces;
Nec certare ualent: uincit sua praemia uirtus,
Successumque labor superat. Quae munera fati
Acta uiri pensare queant? an nomina rara

||

* * *

picor, quas iam tum Geisericus filio suo Hunerico expetiverit, cui post aliquot annos infelix captiva pro belli praeda cessit. — v. 30. 31. 36. *Togae praemia, pacata curulis, festa ducis*, et supra v. 13. *Consulis* mentio, cuius leges acceperint Aremorici: deinde v. 44. iterum *curulis*, denique v. 46. *fasces*; evidentissime de Consu-
latu accipienda sunt, cuius ho-

norem hoc carmine celebrandum sibi sumpsit poeta. Ex tribus autem Aëtii consulatibus facile patet tertium intelligendum esse, quo, anno 446, cum Symmacho processit: scilicet propter illa quae ad v. 24. de Geisericis pace scripsi. Ad v. 50. Partes carminis, quas, a 50. usque ad 143. versum numeratas, media iis interposui quae in eo foliorum pari exstant quod

.....et Nili populis ploratus *Osiris*. 50
 Despicimur ; sic cuncta mei reuerentia regni
 Alterna sub sorte perit. Depellimur.....
 Nec terris regnare licet, nec inulta.....
 Haec tamen et nostris aderit sors iusta *querellis* :
 Eliciam summo gentes Aquilone *repostas*, 55
 Fasiacoque pauens innabitur hospite *gurgēs* :
 Confundam populos : regnorum foedera *rumpam* :
 Nobilis et nostris miscebitur aula *procellis*.
 Haec ait, et pigros Zephyris inuecta *triones*
 Nubila Rifaci penetrauerat algida *montis*. 60
 Hic curua sub rupe sedens crudelis *Enyo*
 Texerat annosa refugum sub pace *feretrum*.
 Huius luctus erat quod sit sine luctibus *orbis* :
 Laetis maesta gemit. Squalent informia *taetro*
 Ora situ, siccique rigent in ueste *cruores*. 65
 Dura supinato pendent retinacula *collo* ;
 Languet apex galeae ; clipei nec *tristis in orbe*
 Lux rubet, et totae pereunt mucronibus *hastae*.

nunc in codice paginas 194, a, b. 183, 184, exhibet, ad idem panegyricum carmen pertinere, manifesto apparet: locus quem iis assignavi a coniectura pendet. Etenim reiecto altero pari in alium quaternionem, nimis longe ab initio distarent quæ mox post præfationem locum habere debent. Itaque sic coniicio: alteram par extremum quaternionis fuisse: (numerus enim, rescissa ima ora, exstare nequit): alterum, in eodem tertium: ita et secundum, et medium intercidissee. — Narra-

vam aliquam, romanæ rei publicæ infensam (*Divam nocentem* v. 69.) pacem turbasse quæ orbem terrarum obtinuerit. Iam vero de pace annosa, præsertim illis temporibus, verba fieri, prorsus mirum videtur. — A prima manu, v. 51., *despicimus*: v. 56., *parens* scriptum fuerat. v. 61. Cod. *sub puppe* habet; neque emendator mendum sustulit, quod tamen evidens est. Supplementa nonnisi ea posui quæ mihi certissima videntur: singula argumentis confirmare tædii plenum foret: neque iniqua postulatio est ut hi qui ea sibi dis-

- Hanc ubi Diua nocens liquido de tramite uidit ,
 70 Desilit, et tali residem licet excitat orsu :
 Quis miseros, Germana, tibi sopor obruit artus
 Pace sub inmensa? quoniam tua pectora....
 Mersit iniqua quies, inopes tua classica.... || q 661 d

* * *

- Indue mortales habitus, tege casside uultus :*
 75 *Urge truces in bella globos, Scythicasque faretras*
Egerat ignotis Tanais bacchatus in oris.
Aeratas prosterne domus, et operta metallis
Culmina, quae toto Latii conspeximus orbe.
Una omnes in tela ruant : grauis ardeat auro
 80 *Balteus : auratae circumdent tela faretrae :*
Aurea crispatis insidat lamna lupatis :
Includant gemmae chalybem; ferroque micantes
Fulgens auratis facibus lux induat enses.
Moenia nulla tuos ualeant arcere furores :
 85 *Roma, ipsique tremant furialia murmura reges.*
Tum superos terris atque hospita numina pelle :
Romanos populare Deos, et nullus in aris
Uestae exoratae fatus strue palleat ignis.
His instructa dolis Palatia celsa subibo ;
 90 *Maiorum mores, et pectora prisca fugabo*
Funditus : atque simul, nullo discrimine rerum :
Spernantur fortes, nec sit reuerentia iustis.

plicere dicant, exponant cur ita sentiant Equidem quoties hæsitarẽ, supplementis omnino abstinui. — v. 74. Huius, ut supra v. 50. et infra vv. 170. et 197. reliquæ dimidiatis litteris, imo

vix certis litterarum vestigiis constant. — v. 77. pro *aeratas* maluissẽ *marmoreas*, sed litterarum numerum computare debebam : quo spectato pro supplementis vv. 87. et 92. alia mallet, ubi pau-

*Attica neglecto pereat facundia Phoebo;
 Indignis contingat honos, et pondera rerum
 Non uirtus, sed casus agat, tristisque cupido : 95
 Pectoribus saeui demens furor aestuet auri :
 Omniaque haec sine mente Iouis, sine numine summo || 193. d*

* * *

Et placidus sub pace pudor. Non proelia mandet,
 Sed gerat; et priscis instauret fata triumphis.
 Quem non praeda docens, aurique insana cupido, 100
 Cogat inexhaustis animum permittere curis:
 Sed ferri laudandus amor, Latiique cruoris
 Indocilis, iugulisque madens hostilibus ensis,
 Indomitum, mitemque probet. Nec uota cadebant
 In dubium; notumque fuit quem posceret orbis. 105
 Aëtium coniunctus amor populiue patrumque,
 Et procerum mens omnis habet; nec dicere mussant;
 Reppetiere palam iam quod sententia mundi
 Cunctorumque fides nullis auctoribus ambit :
 Fata iubent. Aderat studiis, iuuitque fauorem 110
 Nota uiri uirtus, et magni gloria patris.
 Nam claro genitore satus — sed forte parentem,
 Caedibus Arctois et iusta sorte potitum,

ciores litteræ sint : verum de sensu non ambigo. v. 82. Cod. *calybem* : v. 91. pr. m. *discrime*. v. 93. Cod. *neglecto*. Post v. 97. intercidisse videntur duo folia, paulo amplius centum versibus. — Excitata Bellona, rebusque Romanis ad summum discrimen redactis, omnes consentiunt uno Aëtio duce rem publicam stare posse. — v. 100. *doeens* in Cod. sic exstat : ubi h. v. a pr. m. *insania*, v. 101., *curuis* legebatur. — v. 103. *ensis Latii cruoris indocilis*, intelligendus est qui eo nunquam imbutus fuerit. — v. 104. pr. m. *cedebant*. — v. 108. pr. m. *repperiere* (quod emendator in *redpetiere* mutavit) : — et, *sentia*. — v. 110. pr. m. *studiusq. iuuatq.* — v. 111. seqq.

- Callidus, et falsa tectus prece perculit ensis,
 115 Mercatum uita leti decus. Haut secus olim
 Pugnaces Fabii patria pro gente cadebant,
 Et Decius, propero lucem qui fine refudit,
 Sed famam sine fine tenet : nam mortis amorem
 Pensat laudis honor. Tanti sibi conscius heros
 120 Sanguinis, emeritum praestantibus innouat actis || 381 d

* * *

- Ut uix prona nouis crexit gressibus ora,
 Primaque reptatis niuibus uestigia fixit,
 Mox iaculum petiere manus, lusitque gelatis
 Imbribus, et siccis imitatus missile lymfis
 125 Temptauit pugnas, tenerosque ad proelia ludos
 Imbuit, et ueras iam tunc respexit ad hastas.
 Nec mora, cum Scythicis succumberet ensibus orbis,
 Telaque Tarpeias premerent Arctoa secures,
 Hostilem fregit rabiem, pignusque superbi
 130 Foederis, et mundi pretium fuit : — hinc modo uoti
 Rata fides, ualidis quod dux premat impiger armis
 Edomuit quos pace puer : — bellumque repressit,
 Ignarus quid bella forent. Stupuerunt feroces
 In tenero iam membra Getae. Rex ipse, uerendum
 135 Miratus pueri decus, et prodentia fatum
 Lumina, primaeuas dederat gestare faretras;
 Laudabatque manus librantem et tela gerentem,

Gaudentius, magister equitum.
 Quæ de eius morte hic traduntur,
 nova sunt. — v. 122. pr. m. *reputa-*
tis. — Aëtius natus erat in Doro-

stena, civitate Mæsiæ, quam
 Renatus Frigeridus Scythiam vo-

cat: rigidissimarum hiemum ter-
 ræ. — v. 127. Cod. *Scythicis*. —
 v. 129. seqq. De Aëtio, Alarici
 obside, v. Carm. III. v. 41. seqq.
 v. 131. pr. m. *ratas*. — Post v. 143.
 iterum folium deest. — v. 144. De

Oblitus quod noster erat. Pro nescia regis
 Corda, feris quanto populis discrimine constet
 Quod Latium docet arma ducem! Sed nomine natum 140
 Nuncupat, et mauult naturae dicere pignus,
 Quam pacis. Tali teneros sub iudice primum
 Gaudebat studiis flammare ferocibus annos || 48. d

* * *

Teutonicum Latiis hostem cum sterneret armis,
 Tunc ad bella rudem, nec adulto Marte ferocem, 145
 Ille tamen magnis opibus, Romaque uirente,
 Gallica bis quinos certamina traxit in annos,
 Et senior post bella redit. Nunc gloria maior
 Quod iam barbaricae mutatos semine terrae,
 Et bellare pares, uno quod tempore uicit; 150
 Quod clausos castris hostes superauit, et arma
 Quae quondam uictoris erant hîc dextra recepit
 Magnanimi luctata ducis. Nam claustra.....
 Et turritus apex, ingestaque moenia caelo,
 Natura cumulante manu nec signi..... 155
 Illic turba fuit, longo sed tempore c....
 Barbaries iunctis occasum miscuit ortu.
 Stat clypeis uallata cohors, hastilia torquet:
 Ense minax, uolucrique nocens per inane sagitta.
 Nobile non animis, sed non ignobile factis 160

Divo Iulio sermo est, cuius bella gallica cum rebus ab Aëtio in eadem provincia gestis conferuntur. In iis quae a versu 148. sequuntur, hoc clare video de bello agi quo Aëtius in Gallia ferocium hostium manum superauerit: Ba-

gaudarum puto: conflata ex barbaris, rusticisque exulibus. Hanc colluuiem indicat v. 157.: eamque in resarciendo v. 149. cogitavi. Plurima in his paginis lacera relinquere coactus fui: id quod hi demum iure reprehen-

Uulguſ inaequali iuſtus Mars ſorte *peremit*.
Inuius hinc uertex manibusque et moenibus *exſtat*.

Inde ducis uirtus bellum domitura.....

Ergo immite fremens coniuncto *robore plebes*

165 Naturae certare parat. Cadit agmine *facto*

Silua ferox : nudi mirantur ſidera *fontes*,

Ignotumque uident montana cubilia *caelum*.

Textitur in turres abies, et uincere *montes*

Iuſſa, renitentes exterret culmine *nubes*.

170los creuere uiae quas uique,... ||

* * *

.....us longis in caelum molibus urget; p. 194. b

Uicinisque iubet ſocios conſiſtere caſtris.

Iam nullus ſine Marte dies, nox omnis in armis.

Emicat obſcuras bellatrix pinna per umbras

175ra neces et mors incerta tenebris

.....et indubia quamuis ſub ſorte cruorem

.....ignaros fatorum lumine curſos

.....la regunt, et letum errantia portant.

...*ſubactorum* bello pars magna reorum

180etardata *parat*, ſenſimque recepta

.....are minas, et iam diſcordibus armis

...*pars* bella gerit, ueniam pars poſcere geſtu,

Pars maturare fugam; donec penetrata labore

Fortia uictrices hauſerunt moenia flammæ :

dent qui apta ſuppeditabunt ſup-
plementa. Apparet oppugnationem, caſtelli, quo Bagaudæ poſt acceptam cladem ſe contulerint, deſcribi. v. 162. pr. m. *uertix* : tum, *manibus* et. v. 165. Cod. *gadit*.

v. 175. Vocabulum inuſitatum *neces* clare in membranis conſpicitur : fuerat, puto : *obſcura* neces. v. 177. *curſos*. ſic Cod. v. 178. Initio verſus in membr. a p. m. *aa* exſtare videtur. v. 186. pr. m. pro

Carminaque optatam en uictis dant ultima famam 185

Qui saeuo sub Marte cadunt : sed carmina tandem

Sancta cruentatos uertant ad foedera cantus.

Qui dum bella sonant , semper memorabitur hostis ,

Et sat laudis habet cui tot praemisimus arma.

Est mundi longaeua salus , qua uindice tutam 190

Exercent elementa fidem ; qua conprimit undas

Uulcanus ; noctisque uices lux alma recondit ;

Flammea nec siccas urit Titania terras.

...populis quae iura dedit , quae condidit urbès

..... uixit Latium post bella Quirini 195

..... c.ato animam uirtute Quirinum.

.. gressus geminos oris nunc m... ||

sed , sub scripserat , omissum naturae compagem stare doceat.

scilicet ante *Marte*. v. 187. Ad v. 195. De Numa , fœderum et

fœdera Aëtii dicenda ita transit , pacis auctore , sermonem esse

ut fœdere diversarum rerum apparet.

